

Zorica Turjačanin

Banjaluka

ČAR OTROŠKE GOVORICE

Nasiha Kapidžić-Hadžić: *Ko si bila majhna*. (Kad si bila mala. Prev. Branka Jurca. Ilustr. Lidija Osterc. Ljubljana), Mladinska knjiga 1976. (Deteljica.)

Lirično ubrana knjiga *Ko si bila majhna* je izjemna stvaritev, ne le v pesniškem opusu Nasihe Kapidžić-Hadžićeve, temveč sploh v sodobni poeziji za otroke.

To zbirko je težko opredeliti, ji natančno določiti mesto, najti ustrezne besede, ki bi dokončno osvetlile njen pomen. Drobceni mozaik dogodkov dopolnjuje nakopičeno obilje čustev, ki se porajajo iz neizpolnjenih želja. Čar pristnih otroških besed te kakor v tolmun zmami v tista otrokova obdobja, ki so še brez usedlin spominov, k izvoru poetičnosti in otroškosti, ki imata skupen začetek. V odnosu med otrokom in materjo, med njegovimi iskrivimi prispodobami, ki si jim čudi, in njeno željo, da jim verjame in jih osvoji — v tem odnosu so zabrisane časovne meje dogajanja in uporabnost ustaljenih izkušenj. Obseg nove stvarnosti, ki je resničnost otroškega domišljjskega sveta, določa izvirnost otroške govorice z besedami, ki kakor školjke ohranjajo pristnost in poetičnost. Toda te besede, iztrgane iz konteksta življenja, ki mu pripadajo, izgube svojo lepoto, spominjajoč na sive lupine školjk na produ, ki so v sončni pripeki izgubile sijaj in jim je zbledela barva.

Če se je možno vračati v otroštvo, zaklenjeno s sedmerimi ključi pozabljenja, potem k temu pripomorejo le besede in govorica, ki kakor krvni obtok ohranjajo osebe in obraze iz minulih let.

Nasiha Kapidžić-Hadžić je izkoristila otroštvo svoje hčerke, želeč iztrgati minljivosti otrokove prve zaznave in predstave — pravljичnost prvih stikov in začetek pomnjenja: odprla se je »čarobnilu« ter z materinsko ljubeznijo in pesniško dušo začela zapisovati njegovo povest, ki se začinja v sivini svitanja prvih spominov, kamor še ni prodrla nobena pesem. Opisala je dneve in dogodke s tistih obal, kjer Svetilko, ki se imenuje Senčnični Dan, hranijo s krušnimi drobtinami, kjer je mogoče potovati po svetu v skrinji za posteljnino, kjer narisano sonce sredi zime privabi pomlad, kjer zvezdice razjasnijo poln kavč sonca, kjer imajo srečni izleti potok in travo, a belo zrno sveti na trgu pred palačo mravljinke kraljice, kjer zlahka postaneš zeljnata učiteljica, kjer imaš mamo rad do solate, kjer lahko vsak otrok splete čudovito zlato zapestnico iz suhe trave.

Ni razmišljala o tem, da bi ustvarila pesem, ničesar ni spreminjala, ničesar popravljala, pritajila je dih in tenko prisluhnila spontani otroški govorici in doživljam ter odkrila »storž koruze in majhne plamenčke otroštva«, tiste skrite brvi in prehode, po katerih se je pritihotapila v vrtove otroštva po poteh izvezenega rumenega vlaka.

Pesnica je v uvodu k izvirni izdaji *Kad si bila mala* (Sarajevo 1974) opisala in označila nagibe in razloge, zakaj je tokrat ustvarjala povsem drugače kot sicer, saj je uporabljala otrokove komaj porojene besede, ki so kar blestele v svoji izvirnosti, brez sleherne ovojnice ustaljenega pomena:

»Ko si bila majhna, si si rada izmišljala zgodbe in v njih je bilo vse tako, kakor si želela, da bi bilo, in si zamišljala, da je. Te pravljice so bile čudovite in nenavadne. Zdelo se mi je, da si nihče drug ne more izmisliti takšnih. In bilo mi je žal, da bi bile prepuščene pozabi. Zato sem jih na skrivaj zapisovala in jih ohranila do sedaj.

Jezik tvojih pravljič je bil prav tako čudovit in izjemen, hkrati pa tudi precej težko dojemljiv. Toda, ker sem bila skoraj stalno s teboj, sem ga pač razumela. Vedela sem, da po tvoje povedano »ringišpilsko visočanstvo Sunce« **pomeni: sonce v zenitu, če zamižiš, ti pošilja vrteče se kolobarje mavričnih žarkov**; da je »proučnilsko djelo« stvar, ki jo proučuješ, »čarobnilo« predmet, ki ima čarobno moč. Vedela sem, da »božemojiti se« pomeni uporabljati besedi bože moj, »propasti u rupu« oditi v Rumo, »prepustiti svome znanju« — ravnati po svoje, »sjemiti« zbirati semena, »urežiti glas« — renčati, »preuživati« — čezmerno uživati, »odrobiti« — znebiti se in »posipati komforom« — posuti s peskom itd.«

Vsaka zgodbica opisuje dogodek, ki ga mati pripoveduje, uporabljajoč otrokove besede. Pri tem se zdi, kakor da bi se razmikale meje otroškega sveta, ki zaobjame vse prostranstvo in vse čase; otrok s svojim »čarobnilom« neločljivo povezuje sebe z materjo, saj je nepopisno tako eno z njim, ker mu verjame in ker ga ljubi.

Ko si bila majhna je svojevrstna knjiga: ni niti »mini roman« niti dnevnik, ni novela ne pesem v prozi, niti lirski zapis niti marginalija na obzorju spominov. Tega dela ne moremo označiti ne kot lirsko ne kot epsko, ker je oboje hkrati. Osvoji bralca, ker je preprosto in spontano, kakor je dihanje, iz te knjige veje toplina in pristnost, ohranila je lepoto »pozabljene dežele« in s čarom izvirne otroške govorice začrtala meje njenih pokrajin.

Prevedla Gema Hafner